

діяльність підлеглих, уміння підтримувати прагнення до розвитку у підлеглих. Досліджувані високо оцінили організаційний потенціал керівництва ($M = 13,44$, $S.D = 1,86$), уміння приймати рішення ($M = 9,81$, $S.D = 1,15$) та вміння допомагати підлеглим у їх саморозвитку ($M = 14,28$, $S.D = 2,13$). На думку досліджуваних найменш вираженим у спілкуванні з керівництвом є інноваційний потенціал ($M = 4,94$, $S.D = 1,73$).

На рівні, що значно перевищує середній працівниками юридичного факультету ЛьвДУВС було оцінено і особистісні особливості, що зумовлюють комунікаційний потенціал працівника ($M = 21,58$, $S.D = 4,2$). Авторитет керівника високо оцінювався працівниками організації ($M = 10,25$, $S.D = 1,29$).

При цьому розглянувши який стиль керівництва переважає у даному трудовому колективі, то на рівні вище середнього оцінено одноосібно демократичний ($M = 10,3$, $S.D = 4,26$) та пасивний ($M = 6,93$, $S.D = 2,94$) стиль керівництва на середньому рівні. Також серед студентів та працівників юридичного факультету ЛьвДУВС переважає сприятливий психологічний клімат ($M = 0,82$, $S.D = 0,2$), люди у колективі схильні конструктивно вирішувати спільні питання, для них властива згуртованість та дружелюбність також для них у більшій мірі властива мотивація до досягнення успіху ($M = 18,27$, $S.D = 3,27$), ніж мотивація до уникнення невдач.

Також нами надано методичні рекомендації щодо прийняття управлінських рішень. Керівнику слід дотримуватись певних правил та алгоритмів поведінки, що принесе йому успіх при прийнятті рішень. Не менш важливо є і враховування ряду методів формування управлінських рішень. Серед яких найбільш поширеними і широко відомими є такі методи формування рішень як мозковий штурм, конференція ідей, синектичний метод, пул мозкового запису, метод Дельфі, опитування за допомогою карток, метод ідейної інженерії, метод колективного блокнота, метод фокальних об'єктів, метод гірлянд випадковостей та асоціацій, математичні методи.

Джерела:

1. Карданская Н.Л. Основы принятия управленческих решений: учебное пособие / Карданская Н.Л. – М. : Рус. дел. лит., 1998. – 288 с.
2. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: Пер. с англ. – М., 1998. – 145 с.
3. Савельева В.С «Психологія управління». – К.: Професіонал 2005. – 440 с.

Савка І. М.

Запобігання потрапляння у стан афекту працівників, що мають табельну зброю

Останнім часом ЗМІ все частіше зустрічаються матеріали стосовно несподіваних і незрозумілих, з точки зору здорового глузду, вбивств великої кількості людей, що випадково потрапили у певне місце чи певну соціальну категорію за допомогою вогнепальної зброї. Якщо детально

проаналізувати обставини цих злочинів, то виявляється, що вчиняли їх люди, від яких суспільство ніяк не очікувало подібних дій, а, описувані самими вбивцями, феномени суб'єктивного сприйняття дуже нагадують ті, які у юридичній психології називаються кумулятивним фізіологічним афектом. Часто у коментарях до цих злочинів йдеться про вплив на особу сучасних реалій життя на зразок високого темпу життя, великої кількості стресових ситуацій і відсутності близьких стосунків відкритих для можливості поділитися своїми проблемами та взаєморозуміння.

В українському законодавстві не передбачено масового доступу громадян до вогнепальної зброї, тому подібних випадків в Україні немає. Але в Україні є велика кількість осіб, які за службовими обов'язками володіють табельною зброєю, на них діють ті ж складнощі сучасного життя та вони можуть потрапляти у афективні стани, що характеризуються звуження свідомості та неконтрольованою розрядкою у вигляді агресивних дій. Настання афективного стану у людини, яка завжди має під руками зброєю є особливо небезпечним.

Чомусь у побутовому мисленні існують переконання, що у такі афективні стани можуть потрапляти неморальні агресивні антисоціальні особи, які не вміють чи не хочуть контролювати своїх емоцій та дій. А тому правильний професійний відбір при прийомі на роботу працівників, що матимуть доступ до табельної зброї, включаючи медичну експертизу та попереднє тестування, забезпечує всіх нас від згаданих страшних ситуацій. Проте такі уявлення з наукової точки зору є хибними.

У правозастосовній практиці прийнято визнавати кілька видів афектів. Серед них виділяють два основні: патологічний і фізіологічний.

Вважається, що патологічний афект виникає на фоні патологічних порушень психіки, які й після виходу зі стану афекту можуть бути виявлені психіатром у процесі психіатричної експертизи. Отже, осіб, схильних до патологічного афекту, можна диференціювати у процесі профвідбору.

Слід зазначити, що провідним критерієм відмежування патологічного і фізіологічного афекту вважаються ознаки психогенно зумовленого сутінкового стану свідомості при першому й афективно звуженого, але не психотичного стану свідомості – при другому. При цьому в другому випадку можливий фізіологічний афект на патологічній основі та простий фізіологічний афект, при якому ніяких відхилень у розвитку психічних процесів і явищ ні до, ані після моменту афективної реакції зафіксувати неможливо. А отже, і неможливо врахувати схильності до простого фізіологічного афекту при профвідборі.

При фізіологічному афекті виникає характерна зміна психічної активності у вигляді фрагментарності сприйняття, звуження і концентрації свідомості на психотравмуючому об'єкті, різке зниження інтелектуального і волевого контролю поведінки (з порушенням здатності до прогнозу), дереалізації оточуючої дійсності, ознаки імпульсивності та стереотипності дій, характерні вазовегетативні прояви і моторні порушення, особлива жорстокість експлозивної агресії, невідповідність між формою її вияву та значущістю приводу до її виникнення. Отже, запобігання потраплянню у стан простого фізіологічного афекту є важливим завданням при вихованні майбутнього працівника, що має постійний доступ до вогнепальної зброї.

Окрім того виділяють швидкоплинну (гостру) та кумулятивну форми фізіологічного афекту. У швидкоплинному афекті на першій фазі гостра психогенія може бути несподіваним, сильним, суб'єктивно значущим подразником (раптовий напад, груба образа тощо). Фактор раптовості, "надзвичайність" психогенії для особистості мають вирішальне значення. Проте, надзвичайні ситуації або можна передбачити як імовірні при певному виді діяльності, або вони є наслідком форсмажору і передбаченню не підлягають. У першому випадку вживають організаційних заходів для їх запобігання, а у другому випадку такі ситуації є великою рідкістю. Тому особливих вимог до особистості працівника для запобігання потраплянню у швидкоплинний афект висувати немає необхідності.

Зовсім інша ситуація з кумулятивним фізіологічним афектом. При кумулятивному афекті на першій фазі протраговані психогенії пов'язані з тривалою психотравмуючою ситуацією, стійкими неприязними стосунками з потерпілим, систематичними приниженнями і знущаннями тощо. Гостра афективна реакція виникає в результаті поступового накопичення афективних переживань. Безпосередньо афективний вибух може виникнути і у відповідь на незначний, з точки зору стороннього спостерігача, привід, який у даному випадку відіграє роль каталізатора і при цьому агресія може бути спрямована як на безпосередній об'єкт, що викликав накопичення психогенії так і на будь-кого іншого (так звана «реакція повз»).

На підставі теоретичного аналізу ми довели, що визначальним чинником при виникненні різних форм фізіологічного афекту є настановна сфера особистості. Настанова функціонує у структурі особистості однаково, не зважаючи на те, чи злочинець з антисоціальною спрямованістю, афекти якого мають яскраво виражений соціально небезпечний характер, чи це правослухняний громадянин, афективний спалах якого має суто захисну природу. Експериментально ми довели залежність між певним видом сформованих у процесі соціалізації установок і схильністю до кумулятивної форми перебігу фізіологічного афекту. Результати аналізу одержаного емпіричного матеріалу дозволяють нам надати психологічний портрет особи з поведінковими установками, які сприяють тривалій кумуляції афекту. Провідною ознакою їх є високий рівень самоконтролю. Характерними є більший рівень нормативності поведінки, гнучкість та дипломатичність, що дозволяє тривалий час уникати відкритої конфронтації зі стресором. Такі особи демонструють більшу соціальну сміливість і стійкість щодо життєвих ситуацій, більшу лояльність та емпатійність щодо оточуючих. Особливо небезпечні такі характеристики в поєднанні з установками про те, що невідреагування на негативні емоції за жодних обставин є ознакою сильних людей та ефективних працівників, відсутністю культури звернення до психологів і навичок давати собі самостійно раду з накопиченими утримуваними емоціями. Разом із тим, виховання таких властивостей особистості під впливом західних психологічних доктрин є метою сучасної вітчизняної педагогіки та збігається з побутовими та гендерними стереотипами, а також із вимогами до осіб, що мають доступ до табельної зброї. При цьому у вітчизняних дослідників випадає з поля зору такий компенсуючий аспект західних

соціальних установок, як наголос на необхідності відреагування у безпечній обстановці накопичуваних негативних емоцій. Ці соціальні установки формуються у процесі виховання часто до того, як людина свідомо обирає свій фах, і в подальшому мало піддаються корекції через їх неусвідомлюваність особою. Тому в процесі підготовки та подальшої виховної роботи працівників, що носять табельну зброю, необхідно цілеспрямовано доводити інформацію про феномен фізіологічного кумулятивного афекту, про особливості взаємозв'язку соціальних настанов і схильності до виникнення такого стану в певних індивідів до відома психологів, керівних працівників та самих працівників, що мають табельну зброю. А також проводити цілеспрямовані заходи щодо наголошення на необхідності відреагування негативних емоцій, що обов'язково накопичуються у таких людей, та навчання їх технікам безпечного й ефективного відреагування на цих емоцій.

Семенів Н.М.

Етнопсихологічні аспекти професійної підготовки управлінських кадрів у контексті розвитку навиків міжетнічної взаємодії

Сучасні тенденції освіти враховують активізацію самосвідомості майбутнього професіонала не лише як громадянина України, але і як мешканця конкретного регіону, адаптованого до його соціальних, економічних, духовно-моральних, етнічних особливостей. Державна освітня політика, спрямована на модернізацію змісту та підготовку професійних кадрів, повинна обов'язково враховувати особливості місцевого полікультурного освітнього середовища та формувати відповідні навички міжетнічної взаємодії.

Для цього необхідно, щоб в кожному конкретному регіоні була своя стратегія і політика розвитку як полікультурного, так і освітнього блоку в їх тісному взаємозв'язку. У цьому проявляється найважливіший стратегічний принцип розвитку систем в процесі взаємообміну і взаємодії з довкіллям.

Якщо розглядати сучасні тенденції освіти в Україні в цілому, слід зазначити, що саме завдяки включенню в освітні стандарти національного освітньо-виховного компонента педагоги можуть отримати додаткові можливості використання в освітньому процесі унікальних і самобутніх засобів, властивих певному регіону з його етнічними і полікультурними особливостями, освітніми і етнопедагогічними проблемами.

Проблеми міжетнічної взаємодії, в тому числі і в серединці освітнього середовищ, неодноразово розглядалися українськими науковцями, зокрема зусиллями О. Бикова, Є. Головахи, В. Євтуха, А. Шмуратова, О. Картунова, І. Кураса, І. Кресіної, О. Маруховської, Л. Нагорної, В. Панібудьласки, М. Панчука, Г. Перепелиці, М. Пірен, Ю. Римаренка, М.-Л. Чепи, Л. Шкляра що досягли помітних успіхів у вивченні цієї тематики.

Оскільки у окремих етнічних груп, що історично склалися на певній території та осіб, що їх складають створилися стабільні особливості мови,